

NEVELÉS ÉS ÉLET

NEMZETI ÉS POLITIKAI NEVELÉS EURÓPÁBAN, ezen a címen gyűjti egyetlen füzetbe a Berlinben megjelenő *Internationale Zeitschrift für Erziehung* nyolc nemzet egy-egy kiváló pedagógusának dolgozatát. A bevezetőt Alfred Baumbler, a berlini egyetem filozófia és politikai nevelés tanára írta meg:

Weltdemokratie und Nationalsozialismus címen. Ebben a tanulmányában a mai német világnézeti felfogás szemszögéből Európa új rendjének, mint történetfilozófiai kérdésnek fejtegetését adja, mintegy középponti elvül választva a hatalom újszerű megfogalmazását. Valóban sokszínű képet kapunk ezután a többi szereplő nemzet nevelői felfogásáról, illetőleg inkább történeti fejlődéséről, mert a munkatársak nagyobbára a mai helyzet megértéséhez nemzeti múltjuk megvilágítását tűzték ki feladatuk. Sorban következnek az olasz politikai nevelés bemutatása (Vittorio Ivella tollából), a finnnek politikai nevelésének fejtegetése (J. A. Hollo-tól), majd harmadik helyen a magyar nemzeti nevelés ismertetése, melyet Somogyi József írt meg igen nemes tárgyilagossággal. Tanulmányának címe: A nemzeteszmé a magyarországi nevelésben. Utána a Dunavölgy többi népének nevelői felfogását ismerjük meg a következő címmel és sorrendben: Nemzeti népnevelés Romániában (Stefan. Bársanescu), A bulgár nép nemzetnévelése (Botju Schanow), Horvátország útja a nemzeti népművelődéstől a politikai neveléshez (Vlado Petz) és végül A szlovákok nemzetpolitikai nevelése (František Bokes). — Különösen a körülöttünk élő népek nevelési felfogásának ismerete elsőrendű szellemi feladatunk, mert hiszen csak így láthatunk tisztán egész népi fejlődésük és mai világnézeti beállítottságuk terén, ami a dunavölgyi megoldandó kérdések helyes megítéléséhez elengedhetetlenül szükséges. Évekkel ezelőtt felmerült már egy Dunavölgyi Nevelői Szemle gondolata, amely hivatva lett volna rendszeresen ismertetni a körülöttünk élő népek nevelői felfogását s így bőséges alapot nyújtott volna az idevonatkozó kérdések tisztánlátásához és helyes megítéléséhez. Az első német folyóirat 1942. utolsó számában ilyenfajta szemlét tart a birodalom szomszédainak, barátainak és szövetségeseinek szellemi portáján, persze a saját elgondolása szerint csoportosítva az egyes nemzetek szószólóinak mondanivalóját. Mindenesetre így is, igen tanulságos és érdekes olvasmány a folyóirat e száma minden magyar nevelő számára.

A tanulók kérdése a fizika tanításban. Minden tárgy tanításával a'akíthatjuk, fejleszthetjük a tanuló lelkivilágát. A fizika tanítása is gazdag nevelési lehetőségeket nyújt, hiszen az állandóan használt logikai módszerek fejlesztik az értelmet, a természetrendje csodálatot és vallásos áhitatot ébreszt és a nehézségek tervszerű legyőzése erősítik az akaratot. A nevelő lehetőségek kihasználása nagy mértékben a tanítás módjától függ. A didaktika megmutatja a nevelés és tanítás legbiztosabb útjait. Az ott leírt legfontosabb követelmények egyike, a tanulók cselékvő. részvételének minél teljesebb felhasználása. Az erre irányuló eszközök: a kérdve-kifejtő módszer, a munkáltató tanítás és a fizikai gyakorlat. (Részletes utasítások a gimnázium és leánygimnázium tantervéhez. II.

kötet. 123. o.) A tanulók saját kérdéseikkel és hozzászólásaikkal is értékes tevékenységet fejthetnek ki. Ezért szoktassuk tanítványainkat arra, hogy a tanítás közben felmerülő nehézségeiket lehetőleg azonnal nevezzék meg és ezekre vonatkozóan kérdéseket tegyenek. Erre gyakran van alkalom, hiszen a megértés nehézségei, a tanulóban felmerülő kétségek még a legmódszeresebb tanítással sem küszöbölhetők ki teljesen. A legtöbb tanuló azonban nem kérdez szívesen, mert fél, hogy tudatlanságot árul el kérdésével és szégyelni, ha valamit nem értett meg. Ilyen gátlások ellen küzdenünk kell. Hangsúlyozzuk, hogy az igazi megértés nehézségekkel jár és figyelmeztessük a tanulót, hogy kérdéseivel ilyen nehézségekre mutat rá és ezzel a közös munkát megkönnyíti. Kérjük elsősorban az erős tanulók példaadását és dicsérjük meg a világos kérdezőt. Természetesen türelmet kell gyakorolnunk, ha tudatlanságon alapuló hozzászólásokkal találkozunk. Így sok figyelmeztetéssel és biztatással megteremthetjük a tanulók szabad megnyilvánulásához szükséges légkört.

Ilyen körülmények között sok kérdés merül fel. Ezek leggyakrabban a kísérleti berendezésre, vagy a gondolatmenetek és matematikai levezetések egyes lépéseire vonatkoznak. Ritkábban, ha az idő engedi, különösen a felsőfokon, más természetű kérdések is merülnek fel. Pl. Miért piros az égbolt napkeltekor és napnyugtakor? Hogyan működnek a légvédelmi szirénák? Meddig maradhat a tengeralattjáró a víz szín alatt? Miért veszélyes a repülés hidegben? Mi okozza rádióvétel közben a hang elgyöngülését? Néha a tanuló azért kérdez, mert ellentmon-

dást lát ismeretei között. Pl. az akció és reakció elvének tanításánál, a tárgyalás kezdetén egyik tanítványom azt kérdezte: »Ha a kocsit ugyanolyan erővel vonzza a lovat, mint amilyen erővel vonzza a ló a kocsit, hogyan mozditja el mégis a ló a kocsit?« Az elektrosztatika tanításánál a következő látszólagos ellentmondás merült fel: A potenciál a töltéssel egyenes arányban van. A vezetőnek nagyobb görbültségű részein nagyobb az elektromos sűrűség, tehát nagyobb a töltés. Hogyan lehet a potenciál a vezető felületén mégis ugyanakkora?

Ilyen kérdések és hozzászólások megbeszélése időt igényel, de az így felhasznált idő gazdag eredményeket hoz. A tanár a kérdésekből tanítványainak gondolkodására és érdeklődésére vonatkozó értékes felvilágosítást kap. Sok kérdés kiküszöbölődik és ezzel a tanulók otthoni munkája csökken. A megértés elmélyül. A tanuló önirátalata fejlődik, mert a kérdést követő megbeszélés közben látja, hogy mennyiben gondolkodott helyesen és miben tévedett. Bizalma nő, mert tapasztalja, hogy nehézségeivel bátran fordulhat tanárához, ki azokat szívesen és bizalommal oszlatja el. A legnagyobb eredményt azonban abban látom, hogy a tevékenység és az abból származó teljes megértés öröme; felébreszti a tanuló vágyát a dolgok hézag nélküli megértése iránt és ez a vágy, mely minden kétség és bizonytalanság kiküszöbölésére törekszik, erősödik benne és irányítja gondolkodását az iskolai munkában és a későbbi élet minden szellemi tevékenységében. A tanítványok tárgyra vonatkozó kérdései természetesen más tárgyak tanításánál is hasznosak lehetnek.

Hazánk iskoláiban sok helyen találkozunk a tanulók kérdéseivel és hozzászólásaival, e hozzászólások azonban rendszerint egyesek érdeklődéséből fakadnak és csak ritkán jelentik nagyobb számú tanuló kétségek kiküszöbölésére irányuló munkáját. Talán nem érdektelen kérdés, hogy egyes külföldi iskolákban, hogyan történik a fizika tanítása és milyen szerepe van a tanulók fent említett tevékenységének. Erra vonatkozólag néhány külföldi középiskolai tanárral folytatott beszélgetésem ad némi tájékoztatást. (A külföldi iskolákra vonatkozó alábbi felvilágosításokat Beghé Adelina olasz, Magister Silvennoinen Vieno finn és Darás Rózsa középisk. tanárúrnők, továbbá Schwall Heinrich német, Dott. Salvatore Pascia olasz középisk. tanár úrak, Veörös Gyula volt finnországi magyar lektor úr adták, kiknek nagy szívességükért e helyen is hálás köszönetet mondok.) Német iskolákban a tanítási módszerek a mieinkkel azonosak, ami érthető is; hiszen a magyar didaktika német hatás alatt fejlődött. A fizikai órák fókuszában ott is a kísérlet áll és a magyarázat kérdve kifejtő módszerrel történik. Érdeklődő tanítványok gyakran óra után fordulnak kérdéseikkel a tanárhoz. Olaszországban is erősen kísérleti a tanítás. A módszerre vonatkozólag ott a tanárnak teljes szabadsága van. Sok iskolában kérdve kifejtő tanítással találkozunk, máshol a tanár előadást tart. Az előadás befejezése után a tanulók a tanár felszólítására kézfelemeléssel jelentik, ha a tárgyra vonatkozólag kérdéseket kívánnak tenni. A kérdezők száma az olasz iskolákban általában igen nagy. Finnországban a fizikatanítás jelentősége kisebb, mint nálunk, mert a mi

érettségi vizsgánknak megfelelő vizsgán, a fizikának csak alárendelt szerepe van. A tanítás inkább elméleti. A tanítványok érdeklődése ritkán mutatkozik kérdésekben, ami talán a finnek nagy zárkózottságából is következik. Finnországban a tanítás kérdései mostanában nagy átalakulásokon mennek keresztül. Az említett országokban a tanítás egységes tanterv alapján történik. Angliában nincsen egységes tanterv, az egyes iskolákban a tanítás tananyag és módszer tekintetében különböző. Ezért az angol középiskolai tanításról egyetemesen nem beszélhetünk. A külföldi tanítási módszerek ismertetését alkalmasabb időben folytatni fogom.

Andauer Mária.

A dtadalmas cserkészliom. 1912—1942. (A harmincéves cserkészzet.) Ezen a címen jelent meg a Magyar Cserkészmozgalom kiadásában, Demédy Miklós, Koszterszitz József és Major Dezső szerkesztésében a magyar cserkészzet 30 éves munkásságáról szóló beszámoló. — Vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc írja előszavában: »E szerény kis könyvben izelítők akarunk nyújtani mindabból, amit a magyar cserkészzet a magyar fiú, a vallás, iskola, szülők, irodalom, társadalom, sport, honvédelem, levanteintézmény és az örök magyarság érdekében tett.« — Az első fejezet azt a letagadhatatlan tényről szögezi le, hogy a vallás sohasem választotta el a cserkészeket. »A katolikus mély, aktív, öntudatos katolikus nevelődött, a protestáns lelkiismeretének szava szerint hűen tartotta a maga vallását.« A cserkészletben vallási különbségből sohasem származtak ellentétek, sőt az együttműködés egymás megbecsüléséhez vezetett. Az Isten, haza és embertársak